

"Kur'ân'ın herbir kelâmı, üç kaziyeyi müstemildir. Birincisi: Bu, Allah'ın kelâmıdır. İkincisi: Allah'ca murad olan mânâ, haktır. Üçüncüsü: Mânâ-yı murad, budur." Buraları izah eder misiniz?

Kur'an'ın her bir kelamı ve ayetinde üç hüküm sürekli olarak bulunur. Bu üç hükümü kabul etmek noktasında zorunluluk ölçüleri değişir ve itikatta hüküm buna göre şekillenir.

Birinci Hüküm: Kur'an'ın içindeki kelimeler ve ayetler gerçekten Allah'ın ayeti ve kelamı mıdır? Diye bir önerme vardır. Burada ihtilaf ve ayrılık söz konusu değildir. Yani bütün tefsir alimleri Kur'an içindeki ayet ve kelimelerin Allah'ın olduğunda müttefiktir. Bir tek kelime ve ayetine bu Allah'ın kelamı değil dese küfre girer. Burası zaruriyattandır, herkes Kur'an'ın Allah kelamı olduğunu kabul etmek zorundadır. Bu hükümde ihtilaf caiz değil küfürdür.

İkinci Hüküm: Kuran'ı Allah'ın kelamı olduğunu kabul ettikten sonra ikinci bir hüküm devreye girer. Bu da acaba Allah'ın bu kelime ve ayette kast ettiği mana ve murat doğru ve hak mıdır? Yani Allah acaba burada yanlış olmuş olabilir mi? Diye bir soru sorulamaz. Sonsuz ilim sahibi ve hata ve kusurdan münezzehe olan bir Allah'ın yanlış olması ve batıl bir şey kast etmesi düşünülemez. Burada şüphe ve ihtilaf etmek, aynı birinci hükümdeki gibi küfürdür. Allah'ın bu kelamında kast ettiği bütün anlamlar hak ve doğru demek imanın bir gereğidir. Tersine ise küfürdür.

Üçüncü Hüküm: Acaba Allah bu ayet ve kelamında hangi manayı kast ediyor? Şayet bu kelamını başka bir kelamında izah ediyor ise onu kabul etmek zaruridir. Mesela falanca surenin beşinci ayeti falanca surenin ikinci ayetinde izah ediliyor, o zaman biz bu ayeti kendi keyfimize göre yorumlayamayız, izah edilen ayetteki hüküm ve manayı kabul etmek farz olur, inkar ise küfür olur. Ya da manası izah gerektirmeyecek kadar açıksa, aynen kabul etmek yine bize farz olur tersine küfürdür. Onun için kadim ulema "**Mevrid-i nasda içtihadı mesağ yoktur.**" demişler yani manası açık olan ayetler üzerinde yorumuna ruhsat yoktur.

Ama manası açık değil bir başka ayet ve hadiste de izahı yapılmamış ise işte burada alim ve müfessirler kendi anlayış ve ilmine göre yorum yapabilirler. Tabii yapılan yorum ve tefsirler yine Arapça dil kurallarına ve tefsir usulüne uygun olmak şartıyla makbul ve geçerlidir. Yani kimse keyfi ve kendi tefsir yapamaz. İşte bu kurallar ve usul içinde yapılan bütün bir birine zıt tefsirler caiz olarak kabul edilmiştir. Bir tefsirin diğer tefsire zıt olması küfrü iktiza etmez hatta günah da sayılmaz. Burada ihtilaf ve farklılık caizdir. Tarihte üç yüz bine yakın farklı tefsirin olması ve hepsinin de makbul alimlerce yazılması meseleye ışık tutar. Müfessirlerin ihtilafının sınırları ve ölçüleri bunlardır.

Bu üç hüküm ve önerme hadisler için de aynıdır. Yalnız mütevatir hadisler birinci hükümde ayet gibi değildir farklılık arz eder. Yani her hadis ayet gibi kesinlik kazanmadığı için "bu hadis değildir" demek küfür olmaz; ama dalalet olur. Mesela Bakara Suresi'ne, acaba bu Allah'ın kelamı mıdır, dersek küfre düşeriz ama hadis alimlerince hadis kabul edilen bir hadise acaba bu hadis midir dersek bu küfür olmaz ama dalalet olur yani ehli-sünnetin dışına çıkmış oluruz, ama dinin dışına çıkmayız.

Diğer iki hüküm ise aynıyla hadisler için de geçerlidir.